

221

Kombinat II

Director	arh. Bruno Andreșoiu
Redactor-șef	arh. Anda Zota
Concept layout	Daniel & Andrew
Grafică	Cătălin Artenie
Secretar de redacție	Andreea Amzoiu
Redactori	Manuela Zipiși, Iuliana Dumitru, Cristian Brăcăcescu, Viorica Buică, Ioana Păunescu, Anca Rotar
Colaboratori	Silvia Gugu, Catrinel Negru, Ruxandra Enache
Fotografie	Șerban Bonciocat, Andrei Mărgulescu, Vlad Pătru, Sabin Prodan, Cristina Stamate, Arthur Țințu
DTP, Procesare imagine	Cristian David
PR & Comunicare	Diana Badea, Simona Gabriela Noaptes
Publicitate & Marketing	Petre Lică – petre.lica@igloo.ro Alexandru David – alexandru.david@igloo.ro
Financiar	Ioana Nastea, Magnolia Boștinăru
Abonamente / Distribuție	Alina Dobrinioiu – abonamente@igloo.ro Petre Ghidarcea – distributie@igloo.ro
Tipar	BT Production

A	Brezoianu 4 050023, București S5
T	021 313 411 8
@	office@igloo.ro

igloo.ro
facebook.com/igloo.magazine
instagram.com/igloo.magazine

București, © igloomedia, 2024
ISSN 1583-7688

Toate drepturile sunt rezervate.
Ele sunt protejate de legile în vigoare privitoare la dreptul de autor.
Orice reproducere totală sau în detaliu, prin orice fel de mijloace de copiere
sau transmisie, este interzisă fără acordul editurii Igloo Media.

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

Copertă: Uzina FERALROM, Tulcea. Foto: Arthur Sofian

- 18 La o plimbare prin Bucureștiul cu un singur locuitor. *Micronarratives and the City*
- 20 CAN I BUY A SEAT IF I DON'T OWN A FERRARI
- 22 arch-NEAGU. Paul Neagu and Architecture
- 26 Lina Bo Bardi. Poezia betonului
- 28 Par(ad)isul verde al lui Moreno – despre orașul celor 15 minute
- 30 Viața dincolo de specii. *Liminal*, Pierre Huyghe, la Punta della Dogana, Veneția

Arhitectură

Proiecte din România

- 34 Expresia contemporană a unei prezențe urbane litice
- 42 Ritm echilibrat al locuirii: ansamblul PARC de SMAA
- 50 Arhitectură ideală pentru scenarii reale: British International School of Timișoara

- 58 Între relaxare și eficiență: locuire contemporană lângă București
- 64 O arhitectură a memoriei: Muzeul Ivan Patzaichin – Centru de Inovare Comunitară
- 70 Un labirint senzorial: MOSH Bar & Dinner

Patrimoniul

- 76 Castelul de la Răscruci

Proiecte internaționale

- 86 Peisaje de cărămidă
- 87 Estetica imperfecțiunii
- 90 Uriașul blând sau povestea unui siloz
- 94 Moară – muzeu – teatru

Fotografii de: Arthur Sofian, Daniel Guță, IULIUS, Ciprian Isac, viewcatchers, Răzvan Dobre, Ioana Cîrlig, Antonio Andrei Marinescu, Ștefan Florea, Valentin Tulea, Ichim Dragoș Mihai, Richard Constantinoff, Marius Vasile

98 **Kombinat II.** Eseu fotografic de arheologie arhitecturală industrială

130 Un mod perpetuu de a fi al arhitecturii

Design

144 Designul ca obiect sculptural

148 *Behaviorology*, Studio Etienne Bastormagi: design industrial și forme organice

Sustenabil

152 **Arhitectură:** Factory International (Aviva Studios)

156 **Tehnologii:** UPS – Under Pressure Solutions: mobilierul-burete

160 **Design:** Plasticul, noul lux în seria *Alchemy* semnată de Chinara Darwish

Spațiu public

164 **Proiecte din România:** Drawing Theatre: pavilionul bienalei de arhitectură Common Imaginary la Iași

168 **City Plus:** Transformări

igloo likes

174 Industrialul mic

Qamutiik

182 Povești printre ape: călătorie în Delta Dunării

183 **Locuri:** NEST, cuibul liniștit al Deltei

188 **Oameni:** Pentru bună și frumoasă amintire: *Lipovenesc* la Jurilovca

192 **Gusturi:** La Liman. Secrete și delicii din bucătăria dobrogeană

196 **Povești:** Din dragoste pentru cinema și Deltă: Festivalul Internațional de Film Independent ANONIMUL

La o plimbare prin Bucureștiul cu un singur locuitor. *Micronarratives and the City*

Text
Foto

Diana Badea
courtesy of Alina Cristea

Micronarratives and the City. An Annotated Map of Bucharest – o publicație recent lansată la librăria Modul Cărturești – prezintă trei perspective ce explorează (micro)situații trăite și mărturisite despre un București personal și străin în același timp, o cartografiere mentală a spațiului și a rătăcirilor filtrată prin fotografie, text, desen, film și diverse tehnici mixte. Volumul are ca punct de plecare cercetările și practicile artistice ale Alinei Cristea prin lucrarea sa de doctorat *Bucharest. The City with One Inhabitant. The City-Me*, în timp ce, Mira Sanders, artistă și lector la Facultatea de Arhitectură KU Leuven din Bruxelles/Ghent, introduce actul desenului pentru a reprezenta și explora modalități de a avea experiențe spațiale într-un oraș abia cunoscut. Ileana Marin, profesor asociat la Universitatea din București și Universitatea Washington din Seattle, examinează impactul creativ al rătăcirii prin oraș printr-o selecție de opere și personaje literare românești, hoinari bucureșteni care dezvoltă un București reflexiv, ironic, traumatiza(n)t, dar și un București jovial, romantic și rezilient.

Designul grafic a fost o dimensiune extrem de importantă a cărții, liantul vizual care a adus cele trei contribuții în conversație una cu cealaltă. Astfel, micronarațiunile Alinei și ale Mirei sunt puse în dialog în câteva inserții ale paginilor mai scurte față de textul Ilenei. Prin aceste intermezzouri, cititorul poate opta pentru lectura cursivă a textului, într-o repriză, sau a micronarațiunilor, la care uneori face referire și textul Ilenei. În felul acesta, se creează o perspectivă de lectură inedită, textele putând fi citite independent unele față de celelalte, în paralel sau fragmentar, continuând totuși să funcționeze unitar. Designul cărții a fost realizat în

colaborare cu Grafische Cel și artista Fien Vaneenooghe, studentă la departamentul de grafic design de la LUCA School of Arts din Ghent, care a absolvit cu acest volum ca lucrare de masterat.

Un alt element original al cărții îl reprezintă spațiile albe din inserții, acestea fiind o formă de invitație pentru cititori să-și noteze propriile impresii, observații, memorii, în timp ce parcurg Bucureștiul personal sau (re)descoperă locurile menționate de autoare. O decizie grafică intimă, dar și curioasă și curajoasă, pe de altă parte, care lasă loc unei cărți și a unui oraș cu final deschis, de a se scrie și descoperi continuu și imprevizibil.

Întrebând-o despre geneza acestui volum, Alina Cristea ne-a mărturisit: „Proiectul a luat naștere inițial din dorința de a împărtăși Bucureștiul cu coordonatoarele mele de doctorat și de a contextualiza mai bine proiectul meu de cercetare. [...] Din experiența personală a fiecăreia, am compus aceste plimbări printr-un oraș pestrî și multimedial, fie că este vorba de un oraș real, literar sau imaginar. Nu am încercat să facem un portret fidel al orașului, de tip documentar, ci ne-am concentrat pe experiențele personale intermediare de fotografie, desen, arhitectură, video și literatură, un oraș care poate fi recunoscut sau nu.”

A rezultat un proiect editorial și grafic rar întâlnit în peisajul cultural românesc, o lucrare de antropologie urbană, o explorare fotografică, videografă, literară, istorică, deopotrivă imaginară și personală a Bucureștiului tuturor și al nimănui. De fapt, al Bucureștiului cu un singur locuitor – călătorul.

Cartea este disponibilă la librăriile Cărturești (RO), Copyright Bookshop (BE) și RIBA Books (UK).

Cătălin Vasilescu este un artist român autodidact cu un background în construcții și tuning auto. Lucrările sale sunt caracterizate de o viziune particulară, sculptând farmecul luxului prin intermediul umilului gips, spumei și fibrei de sticlă. Creațiile sale variază de la caroserii auto la scară completă până la piese de mobilier hibrid cu elemente auto și obiecte de artă funcționale, printr-un proces complex de autoînvățare și experimentare persistentă.

Într-o cultură saturată de produse contrafăcute, sculpturile sale întrupează un proces de stăpânire a tehnicilor și formelor prin încercare și eroare neîncetate, reflectând un angajament personal profund față de procesul de învățare. Fiecare piesă, adesea neterminată, surprinde esența evoluției sale creative, prioritizând actul de creație asupra finalizării unui produs finisat. Abordarea sa celebrează etapele brute și neșlefuite ale creației, unde greșelile și imperfecțiunile sunt parte integrantă a narațiunii operei de artă.

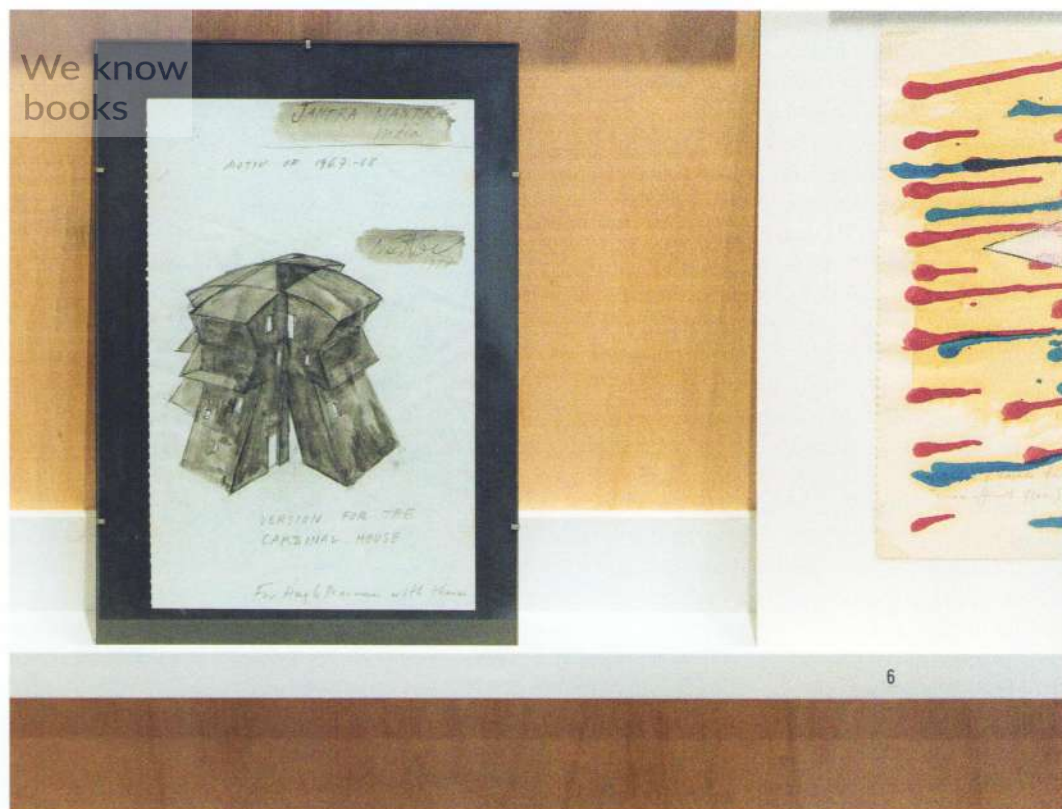
Practica artistului ridică întrebări despre natura autenticității și valoarea pe care o atribuim obiectelor. Reproducând designuri auto iconice folosind materiale

accesibile, el estompează liniile dintre real și fals, provocând percepțiile noastre despre lux și valoare. Lucrările sale sunt o reflecție asupra influenței omniprezente a culturii contrafacerii, explorând cum imitația poate deveni o formă de artă în sine.

Într-o piață de artă adesea condusă de tendințe și cererea consumatorilor, angajamentul artistului față de exprimarea personală se remarcă vizibil. Efortul său nu este destinat scopurilor comerciale, ci devine o explorare sinceră a intereselor și abilităților sale. Această autenticitate, înrădăcinată într-o practică profund personală, provoacă noțiunile convenționale de valoare artistică și vandabilitate.

La invitația Ambasadei României în Marea Britanie și cu sprijinul Institutului Cultural Român din Londra, The Paul Neagu Estate (UK) a marcat 20 de ani de la dispariția reputatului artist printr-o expoziție inovativă, explorând dimensiunea arhitecturală a lucrărilor și conceptelor care au definit arta radicală a lui Paul Neagu.

Imaginată ca o vizită în studio-ul artistului, expoziția a adus în prim-plan desene și documente originale ce dezvăluie o preocupare pentru „construirea” de spații, și totodată pentru dinamica dintre ele. În viziunea Ancăi Mihalache (RoundRobin Studio), arhitectul curator al evenimentului, lucrările prezente pentru două săptămâni în galeria de la ICR Londra au reprezentat (și) o invitație de a reflecta la importanța desenului ca act generativ, în relație directă cu corpul uman. Criticul de arhitectură Hugh Pearman (Președinte al 20th Century Society), care l-a cunoscut pe Paul Neagu în anii '70 și a scris despre proiectele sale în *The Sunday Times*, a deschis expoziția cu o evocare-eseu pe care ne bucurăm să o putem reda mai jos.

Așa cum a menționat arhitecta Iolanda Costide, apropiată a lui Paul Neagu și în prezent Trustee al TPNE (UK), selecția compactă de lucrări din Londra a adăugat, simbolic, un nou capitol excelenței monografii Paul Neagu (JRPEditions, 2023), o carte-eveniment ce surprinde versatilitatea artistului pe fundalul evenimentelor socio-istorice și personale care i-au influențat cariera.

Dincolo de schițe și desene, Paul Neagu a înțeles pe deplin natura complexă a prezenței unui obiect definit, construit în spațiul urban, în relație cu elementele de forță care-l înconjoară, dar și cu memoria locului, așa cum au dovedit-o multiplele și precisele sale indicații pentru amplasarea Crucii Secolului, un monument definitoriu pentru București (din păcate, mutat într-o zonă care-i minimizează valoarea artistică și spirituală). Poate că a venit momentul pentru o nouă dezbatere despre prezența acestui artist remarcabil în spațiul public bucureștean și, mai larg, despre rolul esențial al artei publice în „construirea” istoriei unui oraș.

A defini spațiul

L-am cunoscut pe Paul Neagu puțin înainte de 1980, la aproximativ trei ani după ce am terminat facultatea. Mi l-a prezentat o prietenă comună, Lindsay, cea care a avut în grijă studioul din Highbury New Park cât timp Neagu a locuit în Durham, în nord-estul Angliei, unde a primit o bursă artistică și a realizat proiectul Starhead.

Detaliile gotice în zig-zag ale catedralei din Durham au fost, se pare, una dintre sursele de inspirație pentru seria Starhead. Sau poate doar un pretext.

În 1980, am scris un articol despre Paul pentru revista de arhitectură pentru care lucram la momentul respectiv (*Building Design – n.r.*) a fost inclus în expoziție, alături de schițe și desene din acea perioadă. Vorbea deschis despre „preocuparea” lui pentru arhitectură: „o privesc cu ochiul unui sculptor”, mărturisirea, „îmi este teamă să nu fiu considerat naiv”. Ceea ce-l interesa era răspunsul psihologic al nespecialiștilor la lucrările sale, la spațiu și materiale.

Sunt recunoscător Iolande Costide, inițiatorea expoziției, pentru că a readus în actualitate acest vechi articol pe care l-am scris, un text în care a (re)găsit o parte din propriile reflecții, din perspectiva de arhitect, asupra operei lui Paul Neagu.

În perioada primelor mele întâlniri cu Neagu, acesta lucrase recent la o serie de piese cu o puternică prezență arhitecturală, aproape construcții/clădiri, cărora le-a dat numele generic „Cardinal”. Mi-a dăruit un desen în acuarelă pe care l-a denumit „Version for the Cardinal House”. O altă variantă ar fi trebuit să devină o galerie de artă, altele s-au transformat în sculpturi; o întreagă secțiune din expoziție este grupată în jurul acestei teme.

De ce „Cardinal”? Poate pentru că unele sunt foarte simetrice și cruciforme în plan, aliniat cu punctele cardinale ale compasului? Totodată, pe desenul pe care l-am primit exista și o notă criptică „Jantra Mantra – India – motiv of 1967-68”. Schița propriu-zisă e însă datată 1977.

Încă nu înțeleg complet, dar, știind că lui Paul îi plăceau ambiguitatea și deschiderea spre jocuri de cuvinte a englezei, în stilul cu care operează și dramaturgul de origine cehă Tom Stoppard, mă gândesc că a vrut să facă o referință către observatorul astronomic din Jaipur, India, numit Jantar Mantar. Îl încânta să creeze astfel de conexiuni. Totodată, a optat să scrie „motiv”, cu „v” la final, deci ar putea fi vorba de motiv decorativ sau de motivație. Probabil amândouă. Misterul are un loc esențial în mitologia lui Paul Neagu, la fel și repetarea ritualică a unor elemente.

Lăsați să vă cunoașteți
books

Miturile sunt importante. Talentatul arhitect Sir Denys Lasdun, cel care a realizat National Theatre din Londra, mi-a spus la un moment dat: „Toți arhitecții au nevoie de un mit personal”. Vedea asta ca un anumit tip de încredere în sine, încrederea că felul TĂU de a face lucruri este cel corect și, de altfel, SINGURUL mod în care pot fi făcute.

Neagu a fost impresionat de una dintre ultimele lucrări ale artistei Barbara Hepworth, sculptura „The Family of Man” din 1970, perioada în care el a ajuns și s-a stabilit în UK. A descris acest ansamblu de piese ca „o formă la care s-a ajuns pornind de la un mit intern... autonomie totemică”.

Zece ani mai târziu, m-am reîntâlnit cu Paul în studioul său și am scris în *The Sunday Times* despre bătălia sa pentru a construi o altă lucrare Starhead în Westminster. A existat o neînțelegere cu sponsorii, ICI, legată de suma necesară pentru realizarea proiectului, se așteptau ca el să acopere cel puțin o parte din costuri. Paul a găsit finanțare pentru a produce sculptura, însă apoi a fost plimbată din loc în loc, din păcate. Ce-a pierdut Westminster, a câștigat Milton Keynes într-un final.

În mintea sa, ca mereu în arta pe care a creat-o, motivul „Starhead” putea să se transforme și s-a și transformat în multe alte lucruri – în expoziție poate fi observat cum a evoluat într-o serie de posibile clădiri (experiment). Întreruperea inelului în zig-zag creează, în acest context arhitectural, o intrare, iar zona centrala devine o curte interioară.

Uitându-te la întreaga carieră a lui Paul Neagu ies în evidență două aspecte. Unul este fascinația pentru celulă/celular, care a generat forme ce pornesc de la elemente simple de tip cărămidă sau cutie pentru a deveni orice, de la un „Cakeman” comestibil la o sculptură care ar putea reprezenta un zgârie-nori – seriile „Lightmill”. Am scris în acel articol din *Sunday Times* că Neagu era „preocupat de forma celulară și de modul în care formele deschise pot deveni generatori de energie vizuală, ceea ce oferă

lucrărilor sale o calitate arhitecturală”. În expoziție poate fi văzut chiar un cartier urban, un masterplan indicativ i-am putea spune, care a fost generat din liniile de forță ale unui pumn încleștat. L-a numit „Fist City”.

Cealaltă preocupare obsesivă stă bineînțeles în geometriile îmbinate a ceea ce a numit „Hyphen”. Un element care separă și conectează, și care, la rândul său, este un generator de formă, asemenea unui compas. A descris lucrările „Hyphen” în foarte multe moduri, însă mie îmi place mult acesta: „un pod între o întrebare și un răspuns”. Un altul este „locul care găzduiește un paradox”.

Există nenumărate variații ale conceptului Hyphen și ale New Hyphen, cu linii mai drepte. Ambele versiuni devin ocazional doar sugerate sau iau aparența unor clădiri experimentale; câteva exemple au fost incluse în expoziție, alături de încercările sale de a conceptualiza o clădire ca atare, cu o utilizare concretă – Muzeul de Artă Activă. Trebuie să precizez că par naive, așa cum se teama. Dar o astfel de naivitate este o virtute, o privire proaspătă creează noi posibilități.

Artiștii cărora Neagu le-a fost profesor au preluat aspecte care sunt vizibile din metoda sa geometrică, producătoare de mituri, și din abordarea corpului uman ca generator de formă și de mișcare – ceea ce a numit „Anthropocosmos”. Printre ei se numără Anish Kapoor, Antony Gormley, Richard Deacon, Tony Cragg și Rachel Whiteread. Unii recunosc, alții nu – însă analizați-le lucrările, mai ales pe cele ale lui Gormley, și spuneți-mi că greșesc.

Richard Demarco, antreprenorul și galeristul care a promovat arta lui Paul Neagu încă de la începutul carierei sale în București (și care a împlinit recent 94 de ani), și-a descris la un moment dat protejatul drept „șaman”. Avea legătură mai ales cu instalațiile sale performative ritualice ca „Horizontal Rain” și „Gradually Going Tornado” în care spațiul era definit și transformat exclusiv prin mișcarea umană – pentru ca apoi, uneori, să se transforme în desen.

Clădirea spectaculoasă a Muzeului Desenului de Arhitectură din Berlin, proiectată de arh. și colecționarul Sergei Tchoban, ne arată că materialul modernității reci poate deveni poetic prin potențarea calităților sale sculpturale, expresive, și prin sinergia cu alte materiale precum sticla și lemnul. Muzeul oferă, astfel, ambianța perfectă pentru a face cunoștință cu „poezia betonului” din creația Linei Bo Bardi – într-o expoziție pe care am avut ocazia s-o vizitez recent chiar în compania lui Sergei Tchoban.

